

19. Útěky a tresty

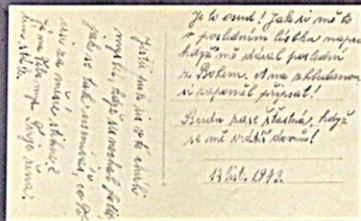
Zoufalou situací v tzv. cikánském táboře v Birkenau (Osvětimi II) se celkem 82 vězňů pokusilo řešit beznadějným útekem. Po dopadení byli mučeni a pro výstrahu popraveni.

Exempláři trestání vězňů chycených na útěku, Mieczyslaw Kościelniak, kresba tuší 1972

Manželé Anna a Stanislav (Slávek) Holomkovi ze Svatobřich u Kyjova se nechali vyfotografovat krátce před Slávkovým odsunem do Osvětimi (Z-4809). Slávek byl spolu s bratrem Štěpánem (Z-4808) a několika dalšími Romy v Osvětimi dne 22. 5. 1943 popraven za pokus o útek. Foto únor 1943

Anna neměla o manželovi Slávkovi žádných zpráv. Několik měsíců po jeho smrti o něm neměla tušení. 14. 11. 1943, napsala svému muži na zadní stranu své podobanky vztek a zároveň láskyplné věnování: *Jestli pak sis v té chvíli myslal, když ses nechal fotit, jak se tak usmíváš, co Tě asi za měsíc stihne? Já na Tebe myslím stále. Tvoje žena.* Místa adresy pisatelka pokračuje: *Je to osud! Jak si mě to v posledním listku napsal když s mě doval poslední z Bohem. A na zhlédanou si zapomeň připsat! Budu zase šťastná, když se mě vrátíš domů! 14. list. 1943.*

Vězeňské foto Vincence Daniela. Romský vězeň úspěšně uprchl na měsíci věznění v Osvětimi I, kam byl dovezen už v dubnu 1942 s transportem tzv. asociálů. Konce války se dočkal na svobodě.

20. Nesnesitelné podmínky

Neutuchající hlad byl u vězňů doprovázen ještě nesnesitelnější žízní. Na blocích voda nebyla, v umývárkách tekla jen omezeně a byla zdravotně závadná, přesto ji vězňové, pokud mohli, pili.

*Muzlman („musulman“ výraz používaný ve vězeňském slangu pro vyhublé a zesláblé vězně), to už byl takovej chudáček, tam bylo těch lidí, těch muzlmanů strašně moc. To už jenom žil a nežil takovej dověk. (A. K., *1925, Z-8041)*

*...nejvíce hladem trpěli děti. Asi voda tam nebyla. Pili sme enorm čaj nebo vodu, ažž napršela. (V. D., *1925, Z-1245)*

*...špenát, ale to bylo všechno, co rostlo, od trávy až po lopouchy. Erteple, žádný ich nepřebíral, esli byly špinlé nebo ně, ať slama tam bývala. Vůňky se netlápaly a tak sa také zjedly, žádný to nikdy nelúpali. (A. CH., *1913, Z-4938)*

Patně romská dvojčata po pseudovědeckých pokusech táborového lékaře Josefa Mengeleho, Birkenau, 1943-1944

21. Selekcce

Pravidelně docházelo k selekcím, neboli výběru „praceneschopných“ vězňů pro usmrcení v plynových komorách. Hromadná selekcce romských vězňů proběhla v souvislosti s likvidací „cikánského“ tábora. „Práceschopní“ vězňové byli po selekci odvezeni do jiných táborů. Všichni ostatní Romové byli zavražděni v plynových komorách.

Doma jsme měli pořádek, a teď jsme se ocitli v prostodí, kde se nedaly dodržovat ani ty nejjednodušší podmínky osobní hygieny. Venku jsme se topili v blátě a v prachu, na obytném bloku nás žily štenice a velkánské vši, které rozšiřovaly skvrnitý tyfus. Přítom jsme měli omezený přístup na umývárny...

*...Dlouho jsem nemohla mít děti a když se mi konečně narodily, tak jsem se o ně pořádkem bála, aby nemusely prodělat něco podobného jako já. (A. B., *1926, Z-1199)*

Aloisie Blumaierová z rodiny Ištvánovy, dlouhodobě usídlená na Moravě. Z celé rodiny přežila jako jediná (Z-1199).

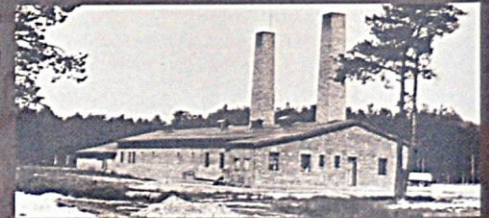

Rodiče Aloisie Blumaierové, manželé Ištvánovi, internaci nepřežili.

*Z naší rodiny zemřel nejprve otec, za celou dobu internace jsem ho neviděla, že by se zasmál nebo jakkoliv rozveselil. Pořád si dělal výtčky, že byl příčinou našeho utrpení. Propadl nakonec takové těžkomyšlnosti, že ztratil jakoukoliv vůli k životu. (A. B., *1926, Z-1199)*

22. Smrt plynem

Na rozdíl od většiny příslušníků židovských transportů nebyli Romové běžně posíláni přímo z transportů do plynových komor, pokud se ovšem mezi nově příchozími nevyskytly nakažlivé nemoci. Tak byl odeslán do plynu celý ještě nezavedovaný transport s 1 700 Romů z polského Szepeťowa, ale také transport s více než 1 000 Romů z Rakouska a z polského Bialystoku.

V blízkosti „cikánského“ tábora stála čtyři krematoria Birkenau, mezi nimi i krematorium IV.

*Od toho cigánského tábora kušiček byl les, tam byla krematórka a v tej to pálili. Pies dnyty sme nic neviděli, akorát ten komín bylo vidět. Počle dymu sme věděli, kdy tam pálija. (H. M., *1926, Z-9953)*

23. Konec „cikánského“ tábora

Vzhledem ke katastrofální situaci v tzv. cikánském táboře (hlad, nemoci, přelidněnost) bylo v létě roku 1943 vedením SS rozhodnuto, že po odsunu „praceneschopných“ bude tábor zlikvidován. Po odjezdu posledního transportu zůstalo v táboře 2 897 žen, dětí a starců, kteří byli usmrceni v plynových komorách v noci z 2. na 3. srpna 1944. Po osvobození koncentračního tábora v Osvětimi, dne 27. ledna 1945, zde nebyl nalezen ani jediný Rom.

*Mladý, kdo chcete, tak můžete jít na práci do jiného lágru. Já jsem si říkala: „Jedšimarija, přece bude někde lepší než tady.“ (L. S., *1925, Z-9332)*

Birkenau, 1945

*Jako děčka jsem mívala ze všeho strach a na hibitov mě ze žádnou cenu nedostali samotnou. A teď jsem se potkávala se smrtí na každém kroku. Ve dne na pracovišti, kde byli ubijeni všichni slabí a nemocní, stejně jako na obytném bloku, kde každou noc umírali zejména staří lidé a děti. A všude za bloky hromady mrtvých nebo teprve umírajících těl, které nestačili naházet na nákladní auta a odvézt na spaleni do blízké krematórky. (A. B., *1926, Z-1199)*